

Arolygiaeth Ei Fawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru
His Majesty's Inspectorate for Education and Training in Wales

Adroddiad ar

Ysgol Beca

**Efailwen
Clunderwen
SA66 7UX**

Dyddiad yr arolygiad: Tachwedd 2023

gan

**Estyn, Arolygiaeth Ei Fawrhydi dros Addysg
a Hyfforddiant yng Nghymru**

Ynglŷn ag Ysgol Beca

Enw'r darparwr	Ysgol Beca
Awdurdod lleol	Cyngor Sir Gâr
Iaith y darparwr	Cymraeg
Math o ysgol	Cynradd
Cymeriad crefyddol	
Nifer y disgyblion ar y gofrestr	49
Nifer y disgyblion o oedran ysgol statudol	44
Nifer mewn dosbarthiadau meithrin (os yw'n berthnasol)	
Canran y disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim dros gyfartaledd o dair blynedd (Canran genedlaethol y disgyblion sy'n gymwys i gael prydau ysgol am ddim dros gyfartaledd o dair blynedd yn y sector Cynradd yw 23.0%)	16%
Canran y disgyblion y nodwyd bod ganddynt anghenion dysgu ychwanegol (a) (Canran genedlaethol y disgyblion y nodwyd bod ganddynt anghenion dysgu ychwanegol yn y sector Cynradd yw 16.1%)	6%
Canran y disgyblion sy'n siarad Cymraeg ar yr aelwyd	52.3%
Canran y disgyblion sy'n siarad Saesneg fel iaith ychwanegol	0.0%
Dyddiad penodi'r pennaeth	23/06/2023
Dyddiad yr arolygiad blaenorol gan Estyn (os yw'n berthnasol)	11/06/2018
Dyddiad dechrau'r arolygiad	06/11/2023

Daw'r data hwn o ddata mwyaf diweddar y Cyfrifiad Ysgol Blynyddol ar Lefel Disgybl. Efallai y byddant ychydig yn wahanol i'r hyn a arsylwyd yn ystod yr arolygiad.

Mae gwybodaeth ychwanegol ar gael o wefan Llywodraeth Cymru, Fy Ysgol Leol: [Fy Ysgol Leol \(gov.wales\)](https://gov.wales)

- a. Mae'r term 'anghenion addysg arbennig' yn cael ei ddefnyddio i ddisgrifio disgyblion sydd ar gofrestr AAA yr ysgol.

Trosolwg

Mae Ysgol Beca yn rhan o ffederasiwn gydag Ysgol Bro Brynach. Mae'r ethos gofalgarg, cyfeillgar a chynhwysol yn cyfrannu at yr awyrgylch hyfryd sy'n nodweddiadol o'r ysgol. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn ymddwyn yn dda iawn ac yn ymdrin â'i gilydd ac oedolion yn barchus a chwrtais. Mae diwylliant diogelu'r ysgol yn gadarn ac mae'r disgyblion yn teimlo'n ddiogel yn yr ysgol wrth eu gwaith a'u chwarae.

Mae athrawon yn cynllunio'n fanwl ar gyfer datblygu medrau llythrennedd a rhifedd ac, o ganlyniad, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwneud cynnydd da. Nid yw'r cynllunio ar gyfer medrau digidol y disgyblion mor ddatblygedig. Yn sgil hyn, nid ydynt yn gwneud cymaint o gynnydd yn eu medrau digidol.

Mae staff yn cydweithio'n effeithiol i sicrhau bod y cwricwlwm yn cynnig ystod eang o brofiadau cyffrous a chyfoethog. Mae barn y disgyblion yn cael sylw manwl ar gychwyn y broses o gynllunio, felly mae'r rhan fwyaf yn frwdfrydig iawn am eu profiadau dysgu. Fodd bynnag, nid yw disgyblion yn cael digon o gyfleoedd i ddylanwadu ar gyfeiriad eu dysgu wedi i'r gwaith thematig gychwyn. Mae staff yn darparu profiadau difyr ac ysgogol trwy'r gweithgareddau 'Gwener Gwyllt' sydd yn datblygu medrau'r disgyblion yn effeithiol. Mae'r disgyblion yn ymateb gyda chwilfrydedd a chymhelliant ac yn cael mwynhad arbennig o'u dysgu. Mae staff yn meithrin perthynas weithio annwyl a chynhaliol gyda'r disgyblion ac maent yn adnabod anghenion y disgyblion yn dda. Mae awyrgylch braf a gweithgar yn yr ysgol ac mae bwrlwm cyson i'w holl weithgareddau. Ar y cyfan, mae athrawon yn defnyddio ystod o dechnegau addysgu yn sgilgar.

Mae gan y pennaeth dros dro weledigaeth glir ar gyfer yr ysgol sydd wedi ei rhannu'n bwrpasol â staff, rhieni a'r disgyblion. Mae'r weledigaeth yn seiliedig ar roi cyfle i bob disgybl ffynnu o fewn yr amgylchedd gofalgarg. Mae hi'n cael ei chefnogi'n ymroddgar ac angerddol gan y staff. Er bod anghysondebau wedi bod yn arweinyddiaeth y ffederasiwn dros gyfnod estynedig, mae staff a llywodraethwyr wedi llwyddo i feddu ar ddealltwriaeth addas o gryfderau'r ysgol a'r meysydd sydd angen eu gwella. Mae llywodraethwyr yn gefnogol iawn o'r ysgol ac yn dangos ymwybyddiaeth dda o'u rolau a'u cyfrifoldebau. Maent yn cefnogi arweinwyr a staff yn briodol.

Argymhellion

- A1 Parhau i ddatblygu arweinyddiaeth effeithiol ar draws y ffederasiwn
- A2 Sicrhau bod cynllunio yn galluogi disgyblion i wneud cynnydd cadarn yn eu medrau digidol
- A3 Cysoni trefniadau ar gyfer ymgorffori rôl y disgyblion yn eu dysgu ar draws y ffederasiwn

Beth sy'n digwydd nesaf

Bydd yr ysgol yn llunio cynllun gweithredu i fynd i'r afael â'r argymhellion o'r arolygiad.

Bydd Estyn yn gwahodd yr ysgol i baratoi astudiaeth achos ar ei gwaith mewn perthynas â'r defnydd effeithiol o'r ardaloedd tu allan er mwyn datblygu medrau'r disgyblion ar draws y cwricwlwm i'w lledaenu ar wefan Estyn.

Prif ganfyddiadau

Dysgu

Dros eu hamser yn yr ysgol, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion, gan gynnwys y rhai sydd ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY), yn gwneud cynnydd cadarn mewn datblygu llawer o'r medrau o'u manau cychwyn.

Mae medrau siarad y rhan fwyaf o ddisgyblion yn datblygu'n dda ac maent yn eu cymhwyso'n effeithiol ar draws holl ystod y cwricwlwm. Mae llawer o'r disgyblion yn sgwrsio'n hyderus yn y ddwy iaith wrth drin a thrafod eu gwaith gyda'u cyfoedion. Ar y cyfan, maent yn cyfathrebu'n barchus ag eraill ac yn gwerthfawrogi eu syniadau a'u barnau. Er hynny, mae disgyblion yn siarad â'i gilydd trwy gyfrwng y Saesneg wrth ymgymryd â'u profiadau dysgu neu wrth gymdeithasu.

Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwneud cynnydd da yn datblygu eu medrau darllen ac yn cymhwyso eu medrau'n bwrpasol ar draws y cwricwlwm. Mae disgyblion Blwyddyn 2, er enghraifft, yn darllen yn bwyllog a chliir ac yn trafod y cymeriadau mewn storïau yn hyderus. Ym Mlwyddyn 4, maent yn darllen yn fedrus yn y ddwy iaith gan ynganu'n glir ac ystyrlon. Maent yn mwynhau darllen ac yn dangos ymwybyddiaeth dda o nodweddion llyfrau gan ddefnyddio termau technegol cywir wrth gyfeirio atynt. Ar frig yr ysgol, mae'r disgyblion yn cyfleu ystyr yn llwyddiannus wrth amrywio goslef a thôn eu llais wrth ddarllen yn y Gymraeg a'r Saesneg. Maent yn mynegi eu barnau am gymeriadau a llyfrau gydag aeddfedrwydd cynyddol.

Mae medrau ysgrifennu'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn datblygu'n dda yn ystod eu hamser yn yr ysgol ac maent yn cymhwyso eu medrau'n bwrpasol ar draws y cwricwlwm. Er enghraifft, mae disgyblion Blwyddyn 2 yn cofnodi eu teimladau'n effeithiol trwy lunio dyddiadur. Maent yn adeiladu ar y medrau hyn wrth symud trwy'r ysgol. Mae'r disgyblion hynaf yn defnyddio ystod o effeithiau ysgrifenedig yn llwyddiannus wrth greu pamffledi i ddwyn perswâd ar bobl i ymweld â Chymru.

Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwneud cynnydd da yn eu medrau mathemateg yn ystod eu hamser yn yr ysgol. Mae disgyblion Blwyddyn 2, er enghraifft, yn darllen graddfeydd syml ar gloriannau yn fedrus. Maent yn adeiladu'n llwyddiannus ar y ddealltwriaeth hon i ddarllen tymheredd ar ystod o thermomedrau cyn eu gosod mewn trefn yn ôl y darlleniad. Mae disgyblion Blwyddyn 5 yn ymchwilio i nodweddion siapiau 3D ac yn defnyddio'u canfyddiadau i lunio rhwydi siapiau 3D gan ddefnyddio rhaglen bwrpasol ar-lein. Mae'r disgyblion yn cymhwyso eu medrau'n hyderus ar

draws y cwricwlwm. Er enghraifft, maent yn ailadrodd mesuriadau ac yn cyfrifo eu cymedr i gryfhau dibynadwyedd data eu hymholiad gwyddoniaeth.

Mae medrau digidol llawer o ddisgyblion yn datblygu'n briodol. Maent yn cymhwyso'r medrau hyn ar draws llawer o feysydd y cwricwlwm. Mae'r disgyblion ieuengaf yn datblygu eu medrau codio cynnar wrth raglenni crwydryn i ddilyn llwybr penodol. Maent yn datblygu eu hyder ymhellach wrth symud trwy'r ysgol. Er enghraifft, mae'r disgyblion hynaf yn creu animeiddiadau diddorol sy'n efelychu hanes terfysgoedd Rebecca.

Mae medrau corfforol y rhan fwyaf o ddisgyblion yn datblygu'n dda ac mae ganddynt agweddau cadarnhaol at weithgareddau corfforol. Mae'r disgyblion ieuengaf, er enghraifft, yn rheoli eu cyrff yn fedrus gyda chywirdeb a thensiwn wrth greu a chynnal amrywiaeth o siapiau. Mae gan y disgyblion hynaf ddealltwriaeth ddefnyddiol o effaith gweithgarwch corfforol ar eu cyrff, er enghraifft wrth fesur sut mae cyfradd y galon yn newid wrth gwblhau campau amrywiol.

Mae disgyblion ieuengaf yr ysgol yn datblygu eu medrau creadigol yn llwyddiannus. Maent yn casglu ystod o ddeunyddiau naturiol o gwmpas safle'r ysgol ac yn creu clociau analog ar y buarth i atgyfnerthu eu medrau darllen yr amser. Ar frig yr ysgol, mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn dewis cyfryngau ac offer yn annibynnol wrth lunio eu hefelychiadau nhw o waith artist enwog.

Lles ac agweddau at ddysgu

Mae bron bob un disgybl yn gwrtais, yn gyfeillgar ac yn ofalgar iawn o'u cyfoedion. Mae'r disgyblion yn cyfrannu'n dda at greu a chynnal amgylchedd croesawgar. Maent yn teimlo'n ddiogel yn yr ysgol ac yn hapus bod oedolion yn eu trin yn deg a gyda pharch. Mae hyn yn cynnal eu lles yn llwyddiannus. Mae ymddygiad y rhan fwyaf o ddisgyblion yn gyson dda ymhob agwedd o waith yr ysgol.

Mae gan y rhan fwyaf o ddisgyblion agweddau cadarnhaol at ddysgu. Maent yn mwynhau eu dysgu wrth ymgysylltu'n gydwybodol â'u profiadau a dyfalbarhau'n ddiwyd er mwyn cwblhau tasgau. Mae'r rhan fwyaf yn dangos brwdfrydedd am eu profiadau dysgu, yn enwedig yn ystod gweithgareddau ymarferol fel coginio a garddio.

Mae llawer o ddisgyblion yn mwynhau ymgymryd â rolau a chyfrifoldebau yn yr ysgol ac maent yn eu diwallu gydag ymroddiad ac egni. Mae'r cyngor eco yn annog eu cyfoedion i ailgylchu ac arbed ynni a dŵr sydd, yn ei dro, yn meithrin agweddau cadarnhaol at gynaliadwyedd. Mae'r cyngor ysgol yn codi arian yn ddiwyd i brynu offer chwaraeon newydd sy'n cael effaith gadarnhaol a'r les a ffitrwydd disgyblion. Mae mwyafrif y disgyblion yn cael cyfleoedd priodol i leisio eu barnau am yr hyn y maent am ei ddysgu. Er enghraifft, ar ddechrau themâu, maent yn trafod beth maent yn ei wybod yn barod am faes penodol, a beth hoffent ei ddysgu. Er hyn, prin yw'r cyfleoedd i ddisgyblion awgrymu beth hoffent ei ddysgu wedi i'r gwaith thematig gychwyn os byddent yn meddwl am syniadau newydd.

Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion yn ymateb yn llwyddiannus i adborth llafar ac ysgrifenedig gan staff. O ganlyniad, mae ganddynt ddealltwriaeth gadarn o beth maent wedi ei wneud yn dda a beth sydd angen iddynt ei wneud i wella eu gwaith.

Mae llawer o ddisgyblion yn deall pwysigrwydd ymgysylltu â chymuned yr ysgol a chefnogi'r gymdeithas a'i phobl. Maent yn awyddus i drefnu gweithgareddau yn yr ysgol sy'n cynnwys a chroesawu'r gymuned. Er enghraifft, maent yn gwahodd cymdogion y pentref i noson arbennig i gyd-ddathlu hanner canmlwyddiant yr ysgol. Mae'r ardd gymunedol yn nodwedd gref o gydweithio'r disgyblion â'r gymuned sy'n cefnogi dealltwriaeth y disgyblion o sut i dyfu bwyd yn gynaliadwy ac o bwysigrwydd gweithredu fel dinasyddion cydwybodol o fewn eu cymunedau.

Mae bron bob disgybl yn datblygu dealltwriaeth dda o bwysigrwydd bod yn ddinesydd moesegol a dyngarol. Er enghraifft, maent yn hybu neges ewyllys da'r Urdd yn llwyddiannus. O ganlyniad, mae disgyblion yn dangos ymwybyddiaeth ddefnyddiol o faterion yn ymwneud â hiliaeth a chyfle cyfartal i bawb.

Mae gan y rhan fwyaf o ddisgyblion ddealltwriaeth addas o sut i aros yn ddiogel wrth ddefnyddio'r rhyngwrwd. Er enghraifft, maent yn trafod yn hyderus sut i gadw eu cyfrineiriau'n ddiogel a sut i ymateb petai dieithryn yn cysylltu â nhw wrth chwarae gemau ar-lein.

Mae gan bron bob disgybl ddealltwriaeth gadarn o bwysigrwydd gwneud dewisiadau da o ran bwyta ac yfed yn iach a'r effaith y mae'n ei chael ar eu hiechyd. Maent yn cyfranogi'n frwdfrydig mewn gweithgareddau corfforol ac yn cael mwynhad amlwg wrth gymryd rhan. Mae'r rhan fwyaf yn mwynhau cynrychioli'r ysgol mewn cystadlaethau chwaraeon amrywiol. Maent hefyd yn gwerthfawrogi'r cyfleoedd a gânt i ymuno â'u cyfoedion ar draws y ffederasiwn er mwyn cymryd rhan mewn sesiynau chwaraeon hwyliog.

Addysgu a phrofiadau dysgu

Mae gan y staff berthynas ofalgar a chynnes â'r holl ddisgyblion. Maent yn eu trin gyda charedigrwydd a pharch sy'n creu amgylchedd cynhwysol lle mae hapusrwydd, lles a chynnydd pob disgybl yn flaenoriaeth.

Mae'r ysgol yn cynnig cwricwlwm cytbwys, cyfoethog ac ysgogol sy'n adlewyrchu ei natur a'i chyd-destun lleol yn llwyddiannus. Mae staff yn cydweithio'n ddiflino i ddarparu amrywiaeth eang o brofiadau sy'n diwallu anghenion y rhan fwyaf o ddisgyblion yn dda. Maent yn ysbrydoli disgyblion ac yn eu hannog i wneud eu gorau, sy'n cael effaith gadarnhaol ar agweddau'r disgyblion at ddysgu.

Mae athrawon yn darparu gweithgareddau dysgu sydd wedi eu cynllunio'n fedrus. Maent yn adeiladu'n systematig ar wybodaeth, dealltwriaeth, medrau a phrofiadau disgyblion i sicrhau dilyniant wrth i'r disgyblion symud drwy'r ysgol. Mae athrawon yn cynllunio'n effeithiol iawn ar gyfer datblygu medrau llythrennedd, rhifedd a chreadigol disgyblion, ond nid yw'r cynllunio ar gyfer medrau digidol disgyblion mor ddatblygedig.

Ar y cyfan, mae llawer o staff yn defnyddio'r ardaloedd dysgu tu fewn a thu allan yn effeithiol. Maent yn cydweithio'n agos fel tîm i feithrin agweddau cadarn o ddyfalbarhau a gwytnwch ymhob disgybl. Mae athrawon a chymorthyddion yn datblygu ac atgyfnerthu medrau'r disgyblion yn fedrus mewn cyd-destunau difyr ac amrywiol. Er enghraifft, mae staff yn darparu bwydlen o weithgareddau i'r disgyblion sy'n seiliedig ar y thema gyfredol ac yn adeiladu ar fedrau mae'r disgyblion wedi eu

hymarfer eisoes. Mae disgyblion yn ymgymryd â'r gweithgareddau i gyd dros gyfnod. Mae'r ystod o weithgareddau yn rhychwantu holl feysydd y cwricwlwm ac yn hybu cynnydd cryf ym medrau a hyder disgyblion. Mae staff yn defnyddio ystod eang o adnoddau'n gelfydd i ennyn diddordeb a chwilfrydedd disgyblion yn ystod y gweithgareddau hyn. Er enghraifft mae staff yn hybu'r disgyblion i greu efelychiadau safonol o waith artist enwog yn ymwneud â'r gofod gan arbrofi a defnyddio offer a chyfryngau gwahanol.

Ar ddechrau pob tymor, mae staff yn cynnig cyfleoedd i ddisgyblion ddylanwadu ar gyfeiriad y themâu trwy eu hannog i ofyn cwestiynau treiddgar y maent yn dymuno cael ateb iddynt trwy'r profiadau dysgu. Yn ogystal, mae staff yn sicrhau bod disgyblion yn cael cyfleoedd gwerthfawr i ddewis sut maent am ddysgu ac i ddewis yn annibynnol sut maent yn dymuno cyflwyno eu gwaith. Fodd bynnag, nid yw disgyblion yn cael digon o gyfleoedd i awgrymu gweithgareddau newydd ar ôl cychwyn themâu wrth i'w chwilfrydedd a'u dysgu amlygu syniadau newydd.

Mae'r ysgol yn gwneud defnydd effeithiol o'i chymuned leol ac o'i hanes lliwgar i ennyn balchder disgyblion yn eu milltir sgwâr ac i sbarduno dychymyg disgyblion. Er enghraifft, mae'r disgyblion yn astudio hanes protestiadau Merched Beca a lle pwysig eu pentref yn hanes Cymru. Maent hefyd yn cael cyfleoedd cyfoethog i ddathlu llwyddiannau eu cyn-ddisgyblion ar lwyfannau cenedlaethol a rhyngwladol. Mae hyn yn cefnogi disgyblion wrth iddynt feithrin gwerthoedd fel dyfalbarhad ac ymroddiad.

Ar y cyfan, mae athrawon yn defnyddio amrywiaeth o ddulliau addysgu yn effeithiol. O ganlyniad, mae disgyblion wedi eu cymell i gymryd rhan yn frwd yn eu gweithgareddau ac i wneud cynnydd cadarn yn eu dysgu. Mae staff yn fodolau rôl iaith effeithiol, ac mae hyn yn helpu disgyblion i ddatblygu eu rhuglder yn dda. Maent yn rhannu nod y dysgu yn gyson ac yn ystyried dysgu blaenorol yn ofalus wrth gynllunio ar gyfer datblygu medrau disgyblion mewn cyd-destunau gwahanol. Maent yn sicrhau bod disgyblion yn gwybod beth sydd angen ei wneud ac yn deall pan fyddant wedi llwyddo. Mae oedolion yn holi disgyblion yn fedrus. Maent yn aml yn defnyddio technegau holi sy'n ymestyn a dyfnhau dealltwriaeth disgyblion ac yn adeiladu ar eu gallu i feddwl yn feiriadol. Mae llawer o athrawon yn datblygu'r gweithgareddau dysgu gyda chyflymder addas. Lle nad yw'r arfer hon mor effeithiol, mae disgyblion yn dueddol o golli diddordeb yn eu gwaith yn gyflym.

Mae'r holl staff yn rhoi adborth llafar cyson a gwerthfawr i ddisgyblion sy'n eu galluogi i adnabod yr hyn maent yn ei wneud yn dda a'r hyn sydd angen iddynt ei wneud i wella. Er enghraifft, maent yn mireinio techneg disgyblion wrth greu siapiau gyda'u cyrff mewn sesiynau addysg gorfforol.

Mae athrawon yn darparu adborth ysgrifenedig syml ond effeithiol i ddisgyblion sy'n cynnig arweiniad clir iddynt am y camau nesaf yn eu dysgu. Mae disgyblion yn ymateb yn bositif i'r adborth, ac o ganlyniad, yn aml yn gwella safon eu gwaith yn bwrpasol. Rhoddir cyfleoedd rheolaidd i ddisgyblion asesu eu gwaith eu hunain a gwaith eu cyfoedion. Mae disgyblion yn hyderus wrth drafod beth sydd angen iddynt ei wneud i lwyddo yn eu tasgau.

Mae staff yn defnyddio ystod o wybodaeth i dracio safonau, cynnydd a lles y disgyblion yn effeithiol. Mae hyn yn rhoi darlun defnyddiol iddynt o ddatblygiad pob unigolyn a'r camau nesaf yn eu dysgu. Mae athrawon yn rhannu gwybodaeth yn

rheolaidd gyda rhieni a gofawyr am gynnydd a lles eu plant. Mae hyn yn eu cynorthwyo i ddeall sut gallant helpu eu plant gartref.

Gofal, cymorth ac arweiniad

Mae'r gofal, cymorth ac arweiniad a ddarperir gan Ysgol Beca yn gryfder amlwg. Mae'r ysgol yn gymuned ofalgar, gynhwysol a chyfeillgar sy'n hyrwyddo pwysigrwydd ymddygiad da a chwarteisi yn llwyddiannus. Mae perthynas waith gynhaliol ac annwyl rhwng staff a disgyblion ac mae staff yn annog pob disgybl i wneud eu gorau ymhob agwedd o waith yr ysgol. Mae'r ysgol yn adnabod ei disgyblion a'u teuluoedd yn dda ac yn defnyddio'r wybodaeth hon i gefnogi disgyblion ymhellach gyda'u hanghenion lles a dysgu. Mae rhieni a gofawyr yn gwerthfawrogi'r gefnogaeth a ddarperir ar gyfer eu plant a'r cymorth a gânt fel teuluoedd.

Mae'r ysgol yn cefnogi anghenion emosiynol, iechyd a chymdeithasol y disgyblion yn llwyddiannus. Mae hon yn nodwedd gref ar draws y ffederasiwn. Mae staff yn ymateb i anghenion disgyblion yn fedrus a gyda sensitifrwydd ac empathi. Er enghraifft, mae disgyblion yn rhannu eu teimladau wrth gyrraedd yr ysgol yn y bore trwy ddefnyddio dyfais electronig neu adael neges ym mlwch Bobi Becso. Mae staff yn ymateb yn sydyn i unrhyw anghenion sydd yn amlygu eu hunain ac yn darparu cefnogaeth yn ôl yr angen. Yn ogystal, mae'r 'Lloches Lles' yn hafan ddiogel a chefnogol sy'n darparu cefnogaeth werthfawr ar gyfer disgyblion bregus. Yma, rhoddir cefnogaeth gan uwch gymhorthydd sydd wedi derbyn hyfforddiant pwrpasol i gynorthwyo disgyblion ar agweddau o'u lles emosiynol. O ganlyniad, mae disgyblion yn dangos ymwybyddiaeth dda o'u lles a'u hanghenion emosiynol a strategaethau y gallent eu defnyddio i'w hunangefnogi.

Mae'r ddarpariaeth ar gyfer disgyblion ag anghenion dysgu ychwanegol (ADY) yn gadarn. Mae'r rhan fwyaf o ddisgyblion sydd angen cefnogaeth ychwanegol yn gwneud cynnydd da o'u manau cychwyn. Mae gan y tîm addysgu drefniadau effeithiol i fonitro ac olrhain lles a chynnydd disgyblion. Mae hyn yn eu galluogi i adnabod disgyblion sydd angen cefnogaeth ychwanegol yn gynnar. Maent yn darparu rhaglenni cefnogi pwrpasol sy'n diwallu anghenion disgyblion unigol yn dda. Mae'r rhaglenni'n cynnwys cefnogaeth ar gyfer hybu lles emosiynol a datblygu medrau lythrennedd y disgyblion. Mae cydweithio agos rhwng yr ysgol a'r cartref. Mae rhieni a disgyblion yn chwarae rôl bwysig yn y broses o adolygu cynnydd y disgyblion a gosod targedau ar gyfer y camau nesaf yn eu dysgu. Mae'r ysgol yn cydweithio'n effeithiol mewn partneriaeth ag asiantaethau allanol, er enghraifft y tîm iaith a lleferydd arbenigol a thîm awdiolegydd clyw y sir, er mwyn cefnogi anghenion penodol y disgyblion.

Mae'r ysgol yn darparu ystod eang o weithgareddau sy'n hybu iechyd corfforol a lles emosiynol bron bob un disgybl yn llwyddiannus. Er enghraifft, mae'r disgyblion sydd yn llysgenhadon efydd wedi derbyn hyfforddiant gan adran chwaraeon y sir ac erbyn hyn yn arwain sesiynau ffitrwydd yn ystod amser egwyl ac mewn gwarsi. Mae ardaloedd chwarae awyr agored deniadol sy'n annog disgyblion i ymgymryd â gweithgarwch corfforol yn ystod amseroedd egwyl.

Mae'r ysgol yn cynnig cyfleoedd niferus i ddisgyblion ymgymryd â rolau a chyfrifoldebau arwain. Maent yn ymgymryd â'u rolau yn gydwybodol a chyda balchder. Er enghraifft, mae 'Criw Twm Tanllyd' yn gweithio'n ddiwyd i hybu'r

defnydd cymdeithasol o'r Gymraeg ymysg y disgyblion. Maent wedi sefydlu system i wobrwyo'r defnydd o'r Gymraeg ac yn trefnu diwrnod o weithgareddau hwyliog i ddathlu diwrnod 'Shwmae Sumae' i'r holl ddisgyblion. Mae'r profiadau hyn yn cyfrannu'n ddefnyddiol at ddatblygu medrau cynllunio a chydweithio gwerthfawr.

Mae'r ysgol yn trefnu cyfleoedd cyfoethog i ddathlu a datblygu dealltwriaeth y disgyblion o'u hunaniaeth, eu treftadaeth a'u diwylliant. Mae'r ysgol yn ganolbwynt ei chymuned ac yn manteisio'n llawn ar gyfleoedd i gynnal gweithgareddau yn yr ardal leol. Er enghraifft, maent yn astudio hanes merched Beca a chyfraniad pwysig y digwyddiad at hanes Cymru. Yn ogystal, mae cyfleoedd gwerthfawr i ddisgyblion gymryd rhan mewn digwyddiadau lleol. Maent yn canu mewn cyngerdd i godi arian er mwyn cael cerflun i Twm Carnabwth ac yn cyfrannu at gynnwys papur bro 'Y Cardi Bach'. O ganlyniad, mae disgyblion yn dod yn fwyfwy ymwybodol a gwybodus o hanes eu hardal leol ac yn ymfalchïo yn ei chyfoeth diwylliannol a thraddodiadol.

Mae cyfnodau cyd-addoli'n darparu cyfleoedd i ddisgyblion ddatblygu eu medrau moesol ac ysbrydol yn llwyddiannus. Mae'r cyfnodau hyn yn annog disgyblion i fyfrio'n dawel ar agweddau ysbrydol a chrefyddol. Maent yn hybu'r disgyblion i ystyried gwerthoedd pwysig fel balchder, ac yn mynegi hyn wrth ganu cân yr ysgol gydag angerdd canmoladwy yn y gwasanaeth boreol.

Mae gan yr ysgol strategaethau cadarn ar gyfer hybu presenoldeb disgyblion. Mae staff yn cydweithio'n fwriadus â theuluoedd a'u cefnogi'n effeithiol ble mae presenoldeb eu plant yn bryder. Mae gan bob aelod o staff ddealltwriaeth gadarn o weithdrefnau a phrosesau amddiffyn plant. Mae trefniadau'r ysgol i gadw disgyblion yn ddiogel yn bodloni'r gofynion ac nid ydynt yn peri pryder.

Arweinyddiaeth a rheolaeth

Mewn amser byr iawn, mae'r pennaeth dros dro wedi llwyddo i rannu ei gweledigaeth yn llwyddiannus gyda staff, disgyblion a rhieni. Mae'r weledigaeth hon yn seiliedig ar werthoedd clir a chadarn sy'n adlewyrchu'r dyhead fod bob unigolyn yn llwyddo o fewn cymuned ofalgar, gan ddathlu hunaniaeth unigryw'r ddwy ysgol yn y ffederasiwn. Caiff ei chefnogi'n dda gan y llywodraethwyr a thîm o staff ymroddgar sy'n cydweithio'n ddiwyd â'i gilydd er mwyn sicrhau gwelliannau parhaus. Mae arweinwyr yn sicrhau bod diwylliant cryf o ddiogelu ar draws y ffederasiwn ac yn deall eu cyfrifoldebau ar gyfer cadw disgyblion yn ddiogel. O ganlyniad, mae ymdeimlad cartrefol a chynhaliol yn rhaeadru trwy waith yr ysgol.

Mae gan y pennaeth dros dro ddisgwyliadau uchel o'i staff, y disgyblion a hi ei hun. Mae hi'n gweithio'n ddiwyd i sicrhau bod cyfrifoldebau wedi eu rhannu'n briodol ymysg y staff. Maent yn gyfrifol am agweddau penodol ar waith yr ysgol, er enghraifft datblygu maes cwricwlaidd neu fireinio'r gweithdrefnau asesu. Mae hyn yn cyfrannu'n fuddiol at sicrhau bod y rhan fwyaf o ddisgyblion yn gwneud cynnydd cadarn yn eu medrau dros amser, yn bennaf mewn llythrennedd a rhifedd.

Er bod ansefydlogrwydd wedi bod yn nhrefniadau arwain yr ysgol dros gyfnod hir, mae arweinwyr wedi llwyddo i ymsefydlu ystod o brosesau defnyddiol ar gyfer monitro agweddau o ddarpariaeth yr ysgol. Maent yn casglu ystod briodol o dystiolaeth uniongyrchol er mwyn arfarnu effaith y ddarpariaeth hon ar safonau, cynnydd a lles y disgyblion. Er enghraifft, maent yn monitro cynlluniau'r athrawon a

gwaith y disgyblion. O ganlyniad, mae gan arweinwyr ddealltwriaeth addas o gryfderau'r ysgol ynghyd â'r meysydd sydd angen eu gwella. Maent yn rhoi gweithdrefnau pwrpasol ar waith sydd yn mynd i'r afael â'r meysydd i'w gwella ynghyd â rhoi sylw pwrpasol i flaenoriaethau gwella cenedlaethol ehangach.

Mae gweithdrefnau addas ar gyfer rheoli perfformiad staff. Mae ganddynt dargedau datblygu buddiol sy'n cysylltu'n glir â blaenoriaethau'r ysgol ac anghenion penodol staff. Yn ei dro, mae'r targedau'n gweddu'n bwrpasol i'r gweithgareddau dysgu proffesiynol a drefnir ar gyfer staff. Mae athrawon wedi mynychu hyfforddiant diweddar i ddatblygu eu gallu i holi a chwestiynu disgyblion yn fwy effeithiol. Mae hyn wedi cyfrannu'n gadarnhaol at ddatblygu awyrgylch ymholgar lwyddiannus ar draws y ffederasiwn. Mae cyfleoedd effeithiol i staff arbrofi â gwahanol ddulliau o gyflwyno'r cwricwlwm. Er enghraifft, maent yn mireinio eu prosesau cynllunio ar gyfer darparu profiadau ysgogol i ddisgyblion atgyfnerthu a chymhwyso eu medrau ar draws y cwricwlwm trwy ystod o weithgareddau cyfoethog.

Mae'r llywodraethwyr yn gefnogol iawn i waith y ffederasiwn. Maent yn gwerthfawrogi manteision gweithio mewn ffederasiwn ac yn ymwybodol o'r cyfleoedd mae'r drefniadaeth yn ei chynnig tra hefyd yn awyddus i gadw hunaniaeth unigryw'r ddwy ysgol. Trwy ymgymryd ag ystod o weithgareddau monitro perthnasol, mae ganddynt ddealltwriaeth dda o'r cryfderau ar y ddau safle ynghyd â'r meysydd sydd angen eu gwella. Mae gan y corff llywodraethol drefniadau priodol i hyrwyddo bwyta ac yfed yn iach, er enghraifft trwy annog disgyblion i yfed dŵr yn rheolaidd a bwyta ffrwythau yn ddyddiol.

Mae arweinwyr yn rheoli adnoddau a chyllid yn briodol ac yn adolygu gwariant yn addas. Maent yn cysylltu'r gwariant â blaenoriaethau gwella'r ysgol yn ddoeth ac yn gwneud defnydd bwriadus o grantiau i gyfoethogi'r ddarpariaeth i'r disgyblion. Er enghraifft, defnyddir rhan o'r grant datblygu disgyblion i ddarparu sesiynau therapi chwarae buddiol sy'n cefnogi lles emosiynol a medrau cymdeithasol disgyblion yn y 'Llecyn Lles'.

Mae gan yr ysgol berthynas effeithiol â rhieni a'r gymuned ehangach. Er enghraifft, mae disgyblion yn mwynhau'r cyfleoedd gwerthfawr i dyfu llyisiau yn yr ardd wyllt gyda chefnogaeth rhiant yn ystod y sesiynau 'Gwener Gwyllt'. O ganlyniad, mae ganddynt werthfawrogiad o'r profiadau cyfoethog a gânt trwy gydweithio â'u cymuned. Mae rhieni'n gwerthfawrogi'r teimlad eu bod yn gallu sgwrsio ag unrhyw aelod o staff er mwyn trafod lles ac addysg eu plant.

Sail dystiolaeth yr adroddiad

Cyn yr arolygiad, bu arolygwyr:

- yn dadansoddi deilliannau o'r holiadur i rieni a holiadur i ddisgyblion, ac ystyried barn athrawon, staff a'r corff llywodraethol/aelodau'r pwyllgor rheoli' trwy eu hymatebion i'w holiadur

Yn ystod yr arolygiad, bu arolygwyr:

- yn cynnal cyfarfod â rhieni i glywed eu barn am yr ysgol a'i heffeithiolrwydd
- yn cyfarfod â'r pennaeth, y llywodraethwyr, uwch arweinwyr ac arweinwyr canol ac athrawon unigol i werthuso effaith gwaith yr ysgol
- yn cyfarfod â disgyblion i drafod eu gwaith, gwranddo arnynt yn darllen a chael eu barn am agweddau amrywiol ar eu hysgol
- yn cyfarfod â grwpiau o ddisgyblion mewn rolau arwain, fel cynrychiolwyr y cyngor ysgol a'r pwyllgor eco
- yn ymweld â sampl eang o ddogfennau, gan gynnwys grwpiau cymorth dysgu, a'r ganolfan adnoddau arbenigol (lle y bo'n briodol), ac yn ymgymryd ag amrywiaeth o deithiau dysgu i arsylwi disgyblion yn dysgu ac i weld staff yn addysgu mewn amrywiaeth o leoliadau, gan gynnwys ystafelloedd dosbarth, grwpiau cymorth (lle y bo'n briodol), ac mewn ardaloedd awyr agored
- yn ymweld â'r ganolfan adnoddau arbenigol yn yr ysgol i weld dysgu'r disgyblion (lle y bo'n briodol)
- yn arsylwi ac yn siarad â disgyblion amser cinio ac amser egwyl, ac mewn sampl o glybiau ar ôl ysgol
- yn mynychu gwasanaethau ac addoli dyddiol ar y cyd
- yn edrych yn fanwl ar brosesau hunanwerthuso'r ysgol
- yn ystyried cynllun gwella'r ysgol ac yn edrych ar dystiolaeth i ddangos pa mor dda roedd yr ysgol wedi bwrw ymlaen â gwelliannau a gynlluniwyd
- yn craffu ar amrywiaeth o ddogfennau'r ysgol, gan gynnwys gwybodaeth am asesu a chynnydd disgyblion, cofnodion cyfarfodydd staff a'r corff llywodraethol, gwybodaeth am les disgyblion, gan gynnwys diogelu disgyblion, a chofnodion hyfforddiant a datblygiad proffesiynol staff

Ar ôl yr arolygiad ar y safle a chyn cyhoeddi'r adroddiad, fe wnaeth Estyn:

- adolygu canfyddiadau'r arolygiad ochr yn ochr â'r dystiolaeth ategol gan y tîm arolygu er mwyn dilysu, safoni a sicrhau ansawdd yr arolygiad

Copïau o'r adroddiad

Mae copïau o'r adroddiad hwn ar gael gan yr ysgol ac ar wefan Estyn (www.estyn.llyw.cymru)

Lluniwyd yr adroddiad hwn yn unol ag Adran 28 Deddf Addysg 2005.

Cymerwyd pob rhagofal posibl i sicrhau bod y wybodaeth yn y ddogfen hon yn gywir adeg ei chyhoeddi. Dylid cyfeirio unrhyw ymholiadau neu sylwadau ynglŷn â'r ddogfen hon/cyhoeddiad hwn at:

Yr Adran Gyhoeddiadau

Estyn

Llys Angor, Heol Keen

Caerdydd

CF24 5JW neu drwy anfon e-bost at cyhoeddiadau@estyn.llyw.cymru

Mae'r cyhoeddiad hwn a chyhoeddiadau eraill gan Estyn ar gael ar ein gwefan: www.estyn.llyw.cymru: Estyn

Cyfieithwyd y ddogfen hon gan Trosol (Cymraeg i Saesneg).

© Hawlfraint y Goron 2024: Gellir aildefnyddio'r adroddiad hwn yn ddi-dâl mewn unrhyw fformat neu gyfrwng ar yr amod y caiff ei aildefnyddio'n gywir ac na chaiff ei ddefnyddio mewn cyd-destun camarweiniol. Rhaid cydnabod y deunydd fel hawlfraint y Goron a rhaid nodi teitl yr adroddiad penodol.

Dyddiad cyhoeddi: 11/01/2024